

ZPRÁVY KVM

(ZPRÁVY SLUKO) Olomouc

VYDÁVÁ

KRAJSKÉ VLASTIVĚDNÉ MUSEUM V OLOMOUCI

Únor 1957 (roč. VII)

Číslo 69

ZPRÁVA O ČINNOSTI KVM ZA ROK 1956

Podáváme čtenářům našich Zpráv, jakož i našim spolupracovníkům výkaz o činnosti našeho ústavu za uplynulý rok. Jeví se v ní mnohotvárnost práce jak pro ústav sám, tak i pro Okresní vlastivědná musea.

Základní úkoly

Péče o sbírkové fondy. Během roku byla ve všech odděleních provedena revise sbírek, vyřazen materiál vadný a průběžně ošetřovány sbírky. Počet přírůstků a práci inventarizační v jednotlivých odděleních ukazuje tabulka:

Oddělení	počet přírůstků	počet zainv. čís. r. 1956
geol. paleontolog.	976	976
mineralogické	715	1.053
botanické	3.122	502
zoologické	1.012	1.012
archeologické	1.492	1.492
vojenské	54	173
zemědělské	4	330
olomuciana	104	—
národopis	149	615
uměl. průmysl	52	300
social. výstavby	200	—
hist. archeologie	70	—
numismatika	1.139	—
lapidarium	8	—
lékařské odděl.	19	—
sbírka map	5	—
Celkem	9.121	6.453

Hlavní správce sbírek V. B u r i a n vypracoval směrnice pro správu sbírek, vedl evidenci a schvalování nákupů sbírek a spolu s J. H a d á č k e m zajišťoval pomocné práce pro vybavování depositářů.

V geologicko-paleontologickém oddělení byla založena systematická sbírka zoopaleontologická, dále katastrální sbírka z jednotlivých lokalit, definitivně uspořádána sbírka tř. Trilobita (dr V. S t r n a d). V mineralogickém oddělení soustavně sbírán a ukládán materiál z rudních

lokalit (R. Sládek). Nově uspořádan botanický depositář a započato s vytřídováním celého herbářového materiálu, čítajícího na 60.000 položek. V rozřídění dosaženo polovičky celé práce (dr B. Šula). V zoologickém oddělení byl prováděn sběr akarologického materiálu pomocí t. zv. sondážního výzkumu na území Mor. brány, kde bylo objeveno význačné naleziště roztočů. Výsledky po determinaci publikovány v různých časopisech. Dále zaveden nový postup v evidenci zool. materiálu (prom. biol. J. R. Winkler). M. Urbánek o prázdninách prováděl inventarisaci a vypracoval podklady avifauny pro biol. expozici KVM. J. Fabbris prováděl desinfekci sbírek nejen zool. a botanických, ale i historických a postupně opravoval a preparoval zool. materiál. Dr J. Skutil provedl 10 záchranných výzkumů v terénu, V. Burian provedl záchranné práce na staveništích v Mariánské ul. a v třídě J. Wolkeru v Olomouci, z dolanské kartouzy byl získán cenný historicko-archeologický materiál. V národopise vedle důležitého materiálu z Dobromilic a Příkaz vznikla i dokumentace obce Jedlí (okr. Zábřeh) V. Mildera, vyvolaná činností národopisného vlastivědného kroužku (dr J. Kanyza). Dále soustředěny a přeurčeny výšivky (M. Vařeková). Založen dále depositář oddělení výstavby socialismu (dr V. Jochman). Ve sbírkách studován vědecky materiál externími pracovníky, a to v oddělení geologicko-paleontologickém, botanickém, zoologickém, archeologickém a národopisném. Ústředí Lidové umělecké výroby poskytnuty vzory výšivek pro výrobu. Ve sbírkách dále prováděli praxi po 3 neděle žáci musejního oddělení Osvětové školy v Praze.

Dr B. Šula prováděl po celý rok práce související s ochranou přírody v našem kraji; při některých úkolech se podíleli též ostatní přírodovědečtí pracovníci našeho musea.

V r. 1956 založený krajský vlastivědný katastr byl doplňován novými záznamy. Současně byla pořízena konkordance nových jmen za stará německá pojmenování (dr J. Skutil).

Budování expozic KVMO. Za odborné spolupráce všech vědeckých pracovníků KVM byla vypracována tematická struktura expozic KVMO; tímto úkolem byl za dlouhé nemoci ředitele pověřen odborem kultury rady KNV dr Vl. Jochman. Dále V. Burian vypracoval tematický plán oddělení feudalismu; v jeho oddělení se již také pracovalo na výrobě doplňkových exponátů (mapy, kresby, odlitky, kopie listin, fotografie atd.).

Pomoc při budování expozic OVM v kraji. Pro všechna OVM v kraji a také pro uničovskou pobočku šternberského OVM byly vypracovány jednotlivými instruktory (za spolupráce ostatních vědeckých pracovníků KVM) tematické struktury jako podklad dalších prací na vybudování expozic. Pracovníci přírodovědeckého odboru pomohli instalovat přírodovědeckou část v Jeseníku. V Šumperku provedli řadu konsultací v přípravě budování expozic.

Výstavy v KVMO. V r. 1956 byly provedeny tyto výstavy: *35 let KSČ*, dále *Egypt včera a dnes*, která proběhla i v Jeseníku a letos bude ještě instalována v Uničově, Zábřehu a v Kojetíně. Spolu s putovní výstavou *Z Čech až na konec světa* byla instalována výstava *Ohlas ruské revoluce 1905 u nás*.

Úkoly vědecko výzkumné

V geologicko-paleontologickém oddělení bylo pokračováno ve studiu devonské fauny, při čemž nalezeny a určeny v oblasti grygovské, šternbersko-benešovské a jesenické nové druhy. Výsledky připraveny do tisku pro Sborník KVM II. A a III. A. Hesla z regionální geologie z mor. devonu a kulmu zadána do Čs. slovníku geologického, vyd. ÚÚG. Dále vypracován geol. přehled rašelinného území u Černovíra pro ČsAZ a pro St. památkovou správu posudek o Zbrašovských aragonitových jeskyních. V oddělení prováděny konsultace na diplomových pracích 2 posluchaček přírodovědecké fakulty brněnské university (dr V. Strnáda).

V oddělení mineralogickém prováděn výzkum žulovského plutonu v oblasti Žulové, Černé Vody, St. Červené Vody, Velké Kraše a j. s kladnými výsledky, jež připraveny do tisku a částečně publikovány v přednáškách. Dále byly zkoumány pegmatity desenské a keprnické klenby a také tyto výsledky jsou připraveny do tisku (R. Sládek).

V oddělení botanickém (dr B. Šula) byl prováděn výzkum teplobytné květeny v oblasti Hanušovice—Dolní Bohdík. Doklady jsou uloženy ve sbírkách a některé výsledky budou publikovány ve Sborníku KVMO. Dále byl prováděn výzkum ekologických vlastností některých druhů rostlin, vhodných pro asanaci terénu, zvl. v oblasti Hrubého Jeseníku. Pro ČsAZ

Po celý rok byla plánovitě rozvíjena činnost vlastivědných kroužků, o níž jsme podali zprávu v minulém čísle těchto Zpráv.

Činnost publikační

Tak jako v předchozích letech jsme i v r. 1956 vydávali Zprávy KVMO pravidelně každý měsíc. Mimo to bylo vydáno v červenci před opavským sjezdem musejníků zvláštní číslo a druhé zvláštní číslo, cizojazyčné, bylo vydáno u příležitosti Mezinárodního týdne muzeí. O rozsáhlém programu k tomuto MTM jsme podali zprávu v listopadovém čísle našich Zpráv KVM (dr J. K a n y z a). Do tisku byly v druhé polovici roku 1956 zadány tyto publikace: Sborník II A, III A a III B, dále Ročenka KVMO a překlad vybraných museologických článků z časopisu „Kulturno prosvětitel'naja rabota“ z let 1948—1955 (dr V. J o c h m a n). Dr B. Š u l a připravoval k tisku práci „Přírodní rezervace Olomouckého kraje“ a dr J. K a n y z a zadal do tisku pro n. p. Turistu leták o hradu Helštýně a k tisku pro Krajské nakladatelství připravil sborník „Helštýnské pověsti“. Dále připravoval s J. J u r ý š k e m a V. P á t k e m publikaci „Olomouc ve fotografiích“, k níž napsal předmluvu. Konečně V. B u r i a n provedl technickou redakci prací Hosákových „Z minulosti Olomouckého kraje“ a „Historický místopis kraje Olomouckého“, okres Olomouc a Prostějov.

Počet publikovaných článků a počet konsultací

	vědeckých a odborných	populárních	rozhl. relací	konsultací
Strnad	20	—	—	60
Sládek	2	—	—	15
Šula	6	8	1	131
Winkler	22	4	—	39
Skutil	21	—	—	15
Burian	28	4	—	73
Jochman	5	—	—	—
Kanyza	11	19	7	34
celkem	115	35	9	367

Soudruzi S k u t i l a W i n k l e r publikovali také v zahraničních časopisech, mimo to dr J. S k u t i l publikoval brožuru o čs. encyklopediích (vydala Universitní knihovna v Olomouci). Dr S t r n a d připravil cyklostylovaného průvodce po Jeseníkách pro musejní sjezd v Opavě. Dr J. K a n y z a napsal 67 hlášení pro rozhlasový vlak ČSD o přírodních, historických a uměleckých pozoruhodnostech obcí střední Moravy, jimiž vlak projíždí.

Úkoly jiné

Pomoc OVM. Vedle pomoci již vyjmenované v této zprávě (themat. struktura expozic), konali vědečtí pracovníci instruktážní cesty do OVM, kde pomáhali radou i skutkem při uskutečňování úkolů OVM. Mezi jiným byl získáván pro tato musea materiál a určovány sbírky.

Péče o kádry. V minulém roce se v ústavě provádělo odborně-politické školení, jež vedl v prvním pololetí dr V. J o c h m a n a v druhém dr J. K a n y z a. Byly uspořádány 4 aktivity musejních pracovníků Olomouckého kraje, pro pracovníky OVM i jejich poboček byl uspořádán internátní musejní kurs, spojený s vlastivědnými exkursemi.

Práce hospodářsko-administrativní. Ve zvýšené míře bylo pokračováno na stavebních adaptacích a vybavování hlavní budovy tak, aby se letos mohlo započít s instalací v severním

křídle. Stolařská dílna pracovala jednak na výstavách, jednak na vybavování depositářů. Fotograf J. J u r ý š e k prováděl soustavnou dokumentaci památek, přírody a výstavby socialismu v kraji. Vedle toho připravil mnoho fotografií a zvětšení pro účely tiskové, přednáškové, výstavní a exposiční. Celkem pořídil 4.053 negativů a 6.683 pozitivů různé velikosti. Poradní sbor se sešel třikrát, aby projednal důležité otázky práce musea. Zvláště důležité bylo zasedání rozšířeného poradního sboru za účasti zástupců vysokých škol, okresních vlastivědných muzeí, zástupců KNV atd. dne 10. října 1956 u příležitosti MTM. Na této schůzi projednány důležité záležitosti publikační.

Při ústavním hodnocení této naší činnosti se nám ukázalo, že v letošním roce je třeba se zaměřit na hlavní úkol, který stojí před námi, totiž budování expozic. I obrátí se naše práce v tomto roce více do hloubky než do šířky.

V závěru děkuji všem, kdož nám v této práci pomáhali, zejména pracovníkům odboru kultury R KNV v Olomouci a členům našich vlastivědných kroužků. jKz

Přirůstky v našich sbírkách za rok 1956

Mineralogické oddělení

V minulém roce byla vlastní sběratelská činnost zaměřena ještě daleko více než v letech předešlých na doplňování a vylepšování stavu sbírek oddělení se zřetelem k přípravám expozice. Přes značné zpoždění, vzhledem k nepříznivým podmínkám v terénu počátkem roku, byl sběrný plán vcelku splněn. Dále byl prováděn příležitostný průzkum (pro soustavnou činnost bohužel nezbýval čas) v četných nových odkryvech, na důlních haldách a v lomech, při čemž byly získány vedle dokumentačního materiálu běžného i některé nové nerosty, mající význam pro vědecký výzkum naší sběrné oblasti.

Pro nedostatek místa je možno uvést jen přehled nejdůležitějších akcí a nejzajímavějších přirůstků. Tak na př. ze žulovského plutonu a to z různých lokalit byly získány zejména dobré ukázky nerostů vázaných na kontaktní metamorfosu jako *hessonit*, *vesuvian*, *epidot*, *wollastonit*, *scheelit* s příslušnými ukázkami kontaktní zóny a j. Dále t. zv. „plovoucí hessonity“ pozoruhodné svými rozměry (2 krystaly přes 10 cm v průměru). V leukokratních žilách žul, zvláště v pegmatitech byly sbírány: *Orthit*, *molybdenit*, *zirkon*, *fluorit*, *titanit* a j. včetně některých *zeolitů*, jež byly nalezeny pak hlavně na trhlinách žul. V oblasti obou jesenických kleneb, kde bylo pokračováno v revizi lokalit, podařilo se získat četné vzácnější nerosty ve slušných ukázkách hlavně výkopy. Týká se to především amfibolitového území sobotínského s dřívějšími bohatými výskyty puklinových nerostů jako *epidotu*, *albitu* a j. a dále berylových pegmatitů. Tak na př. na pegmatitové lokalitě „Scheibengraben“, katastr Maršikov, byl nalezen velmi vzácný berylnatý silikát *euklas* (prozatím druhý exemplář v ČSR) a zajímavá mladší generace *turmalínu* zonárního zbarvení. Z některých jiných výskytů pegmatitů v tomto území jsou to nově nalezené nerosty *kolumbit*, *apatit* a *zeolity*. Ve známém lomu v Krásném, kde se intenzivně pracuje, byly i toho roku získány pozoruhodné ukázky nerostných asociací, t. zv. alpské paragenese, tvořené zejména *křišťálem*, *adularem*, *titanitem*, *apatitem*, *prehnitem* a j., kromě skvělých ukázek *zeolitů*. Rovněž tak nerosty z novější lokality na svazích Břidličné byly získány, z nichž významné *anatas* a *brookit*, vedle ostatních již dříve známých. Sběry a průzkumem v kepernické klenbě byla získána celá řada důležitých nerostů a to jak v jejím orthorulovém jádru, tak i ve svorovém plášti. Znamenité nálezy byly učiněny na př. ve svorových obalech na úbočích mezi Ramzovou a údolím říčky Branné, kde vznikly v posledních letech nové strže. Jde tu vesměs o nerosty vázané svým vznikem na dynamickou metamorfosu; z nichž většina je dále zajímavá svým krystalografickým vývinem. Zajímavým ziskem oddělení jsou pak nerosty z amazonitového pegmatitu ze Žďáru u Rudy nad Mor., kde byla na lokalitě, považované již dávno za zaniklou, získána výkopem kolekce minerálů, jež tuto kdysi proslavily. V erlánovém lomu u Bludova byla kromě jiných nerostů získána pozoruhodná druha *prehnitu* a *apofyllitu*. Na Holubím vrchu u Šumperka byly prozkoumány pegmatitové žíly s *apatitem* a *ilmenitem* a na jedné z nich byly nalezeny též apatitové krystaly tabulkovitěho habitu, dosahující vzácně až 10 cm. Dále zde byly získány na trhlinách v rule nové nerosty:

Albit, *titanit*, *hessonit*, *desmin*, *skolezit* a *laumontit*. Z okolí Branné byl získán jako nový nerost *prehnit* a *cordierit*. Dále byly podniknuty sběrné akce s dobrými výsledky do okolí Starého Města pod Sněž., Hanušovic a jiných míst této oblasti. Jistě by sem patřila i zpráva o přírůstcích, jež byly získány při sběrech na haldách rudních lokalit, jako materiál dokumentující rudné bohatství sběrné oblasti. Jsou však velmi početné. Z nerostů, doprovázejících rudní žíly, alespoň zmínka o sběru pozoruhodných ukázek vzácnějšího *pyromorfitu* z formace Pb — Zn v oblasti rudn. revíru Hor. Benešov.

Sběrné cesty byly konány též v několika případech jako exkurse se zájemci a spolupracovníky, z nichž se zasloužili o obohacení sbírek oddělení zejména Ing. A. Kašpárek, studující B. Koverdynský, V. Sládková, A. Řeháček a R. Dvize, za což jim patří dík ústavu.

Radomír Sládek

Botanické oddělení

Herbářové sbírky vzrostly během roku 1956 o cca 3.000 položek. Z toho největší položku činí zakoupená sbírka od dr V. Plevy, obsahující Phanerogamy a také Cryptogamy z území našeho kraje; je mezi nimi řada cenných dokladů, zejména bryologických, jejichž výčet by přesahoval rámec tohoto sdělení. — Darem byly získány 2 svazky herbářových sběrů od Ing. K. Pavlíka (Přerov), obsahující sběry (některé neurčené) ze Zakarpatské Ukrajiny. Dalšími dokladovými sběry přispěli J. Bartušek, Ing. Č. Deyl, Ing. Fr. Chaloupka, M. Knoflíček, J. Kupka, M. Popelka a j. Velká část těchto nových přírůstků byla pořízena jednak při plánovaných sběrných cestách (referentem), jednak při exkursích (zejména při exkursích, pořádaných Vlastivědným kroužkem biologickým při KVMO). Z významnějších jmenuji sběry: *Arnica montana* z Jeseníků, *Gentiana pannonica* z Jeseníků (M. Knoflíček), *Anemone silvestris* (R. Břeha) u Dzbele, *Orchis pallens* z území okr. Litovel a j.

Kromě herbářových dokladů přibýly do botanických sbírek též formalinové preparáty (houby), ukázka dřeva z druhu *Haloxylon persicum* (Ing. Štěpánek) a vzorky rašeliny z rašelinného území mezi Hlušovicemi a Olomoucí (Ing. Kapucian).

Botanický fotoarchiv vzrostl o 320 snímků (Ing. Bednář, J. Jurýšek, J. Mastný), převážnou většinou s náměty z našeho kraje. Ke sbírce kreslených rostlin přidal J. Weiser dalších 9 kreseb. Konečně byla získána část kresleného herbáře od Ing. arch. Sedláka, čítající několik set archů.

Všem, kdož přispěli k obohacení našich sbírek, děkujeme.

Bohumil Šula

Zoologické oddělení

V získávání přírůstků studijních sbírek bylo v uplynulém roce pokračováno jen v omezeném rozsahu, poněvadž bylo nutno zvládnout jiné nálehavé úkoly, jako bylo zabezpečování již dříve získaných sbírkových fondů.

Nově byly provedeny sádrové odlitky stop ptáků a ssavců (celkem 45 kusů). Ornithologická sbírka vzrostla o 33 kusů. Za zmínku stojí zejména zástřely modráka *Luscinia svecica* ve Střeni a ledňáčka *Alcedo atthis-hispida* v Litovli. V letních měsících byla podniknuta theriologická exkurse do Vysokého Jeseníku, kde v okolí nově zřízené kursovní chaty byl pomocí pastí prováděn po několik dní odchyt drobných ssavců. Bylo získáno 27 exemplářů, a to jmenovitě: *Sorex araneus*, *S. alpinus*, *S. minutus*, *Neomys fodiens*, *Pitymys subterraneus*, *Microtus agrestis*, *Clethrionomys glareolus*. V entomologické sbírce byla získána celá řada nových přírůstků, zejména od místních sběratelů ing. J. Paláska a M. Kudly. Jde jednak o t. zv. biologické skupiny, kde jsou někteří hmyzí škůdci znázorňováni ve svém přírodním prostředí a kde je ukázán způsob, jakým škodí a jednak o sbírku jednotlivých systematických skupin, která bude sloužit jednak jako depositární studijní materiál, jednak je zčásti určena do budované expozice. Jde o následující skupiny: *Coleoptera: Carabidae* a *Coleoptera: Lamellibornia*,

Hymenoptera: Chrysidae a Formicoidea a Heteroptera div. fam. Entomol. materiálu přes 3.000 kusů.

Z akarologických sběrů byly již některé významnější sběry publikovány. Na ostatním materiálu se průběžně pracuje.

Prom. biol. J. R. Winkler

Archeologické oddělení

Místo dřívějších pravidelných měsíčních zpráv nálezových našeho oddělení (poslední zpráva v č. 50., srpen 1955), podávám zde soubornou zprávu o prehistorických nálezech za uplynulého půldruhého roku.

V Dlouhomilově na Záběžsku byly získány kromě mladších prehistorických nálezů i 2 úštěpy pazourkového jádra s kůrou a náletem patinovým. Z Vratíkovského Sklepa, jehož paleolitický význam se ukazuje v poslední době, byly získány 2 přeražené medvědí kosti, jež pravděpodobně (takto upraveny) sloužily asi jako zbraně.

Daleko hojnější byly zisky z mladších období předhistorických.

Z Dlouhomilova byly získány 2 volutové střepy, ale není vyloučeno, že jsou dubického původu, vzdáleného jen 10 km jižně. Není však ani vyloučeno, že jde i o samostatnou lokalitu, která by byla tím důležitější geograficky.

V Grygově na Olomoucku získal p. Ječmínek (bez udání bližších nálezových okolností) při traktorové orbě několik atypických střepů, mezi nimiž byla i povrchově odřená schematicky provedená figurka (3,9, 1,9, 1,8) válcovitého těla, která asi neměla ani hlavičku. Svou stylisací a technikou je podobná v podstatě eneolitickým figurkám, jaké jsou známy z hradiska u Bilovic, z Čubernice u Ohrozimi, z Obrovky u Otaslavic a j. z nálezů Gottwaldových a Dobešových; má zřetelně naznačené obě přední nohy, kdežto zadní jsou ošoupány. Původně byla asi přetažena celá světle okrovou vrstvou. Z detailů možno uvést malé klínové naznačení řitního otvoru a zřetelně i když jen poněkud zvětšené břicho, které možná ukazuje březí stav.

V Hnojicích na Šternbersku nalezl p. Getz u Húzovské kapličky přeslen a velký lengyel-ský pupík, dále spoustu mazanice, fragment závaží, okraj nádoby se soví hlavičkou. S tímto nálezem pravděpodobně souvisí také nález neolitického kamenného mlatu od kapličky v trati v Truskách, který získal Fr. Kupka. Mezi nálezy moravských obsidiánů jsou uváděny také Račice, ale přerovský kus (inv. č. 1639 [4335], 6,4×6, 5×4,4) ukázal, že běží o skelnou strusku (20 dkg).

V Nákle-Jáchymově byl 10. VI. 1956 v trati Za humny za hřbitovem při kopání jámy na vápno rozrušen hrob, ležící pod 40 cm vrstvou ornice v akonchylické spraši v hloubce 1,30 m v jámě černě vyplněné; bylo z něho zachráněno jen několik fragmentů neobyčejně robustních, dlouhých, nově přeražených kostí (lebka nalezena nebyla) a hromada drobných střípů amforovité nádoby s uchem, asi z období kultury s keramikou šnúrovanou.

Ojedinelé nálezy kamenných nástrojů nebyly nikterak hojné. V Lašanech na Šternbersku nalezl Jar. Černošek již před první světovou válkou hlazený kamenný mlat (nalezeno u kovárny), který dal tehdejšímu faráři. — P. Doležal z Čekyně daroval eneolitickou hranolovitou čepel bez hrotu, nepatinovanou, poněkud bočně retušovanou, a dále recentní koňskou stoličku. Z Dubu pochází kamenný mlat.

O pohřebišti se zvoncovitými poháry v Senici (o náleze viz i stručně „Národní vesnice“ V., č. 23, 10. VI., 1955) bude podána zpráva jinde.

V Příkazech na staveništi domu č. 63 vyzdvihl V. Dušila J. Jurýšek 24. VII. 1956 rozrušený hrob, kde byly nalezeny vedle novověkých střepů nepatrné zbytky porušené masivní kostry a několik střepů únětické mísky.

Podle informací získaných Ing. Janáskem od Karla Nováka z Čelechovic, byla ve Stařechovicích při hluboké orbě traktorem v trati Batovy, rozrušena část pohřebiště z doby kultury popelnicových polí (k nalezišti srv. již A. Gottwald, MAV 1931, 71, tab. XII., později zde získával nálezy i farář K. Loníček).

V Brně-Řečkovících jižně nádraží na pravém břehu potoka proti prostřednímu t. zv. Pařízkovu mlýnu byl vyhozen při vykopávce kanálu pro rameno Ponávky hallštatský střep. Trať leží východně neolitického sídliště s vypíchanou keramikou u Sv. Anny (I. L. Červinka

MSt 2, 1911, 73) a severně hallštatského sídliště u spodního mlýna (u retenční nádrže), kde je v břehu potoka znáti ještě slabě obrysy několika jam.

V Řídči u Šternberka byl získán kamenný oboustranně hrubě obitý provrtaný rondelék (délka 7,5, 1,3 silný), který nutno řaditi buď do kategorie známých rondelků (Sudeta NF I. 1939—1940, 71—80) a klasifikovat pak nejpravděpodobněji jako gallský, nebo jej možno pokládat za hračkovou imitaci (srv. Paedolog. rozhledy 1947, 197—224) charakteristických slovanských žernovů (Fr. Valíček, museum Šternberk).

V Hnojicích u Šternberka bylo na náměstí za kostelem naraženo (19. IV. 1956) při kopání jámy pro zasazení vrby v hloubce 30 cm pod parkovou úpravou v černé mastné hlíně (bylo prý zde dříve močidlo) na zajímavý zbytek pece podkovitého rázu (osy $0,40 \times 0,47$ m, obruba ze spálené hlíny, nepravidelná, 9 cm široká a 10 cm vysoká). Mazanice byla beze stop plev a slámy. Dno, mírně skloněné, bylo jen několik cm nad masnou tuhou žluticí a bylo propáleno. Okraj pece byl jen místy pečlivě vymazován, ale větším dílem byl již porušen. Vnitřek objektu, většinou s popraskaným dnem, byl vyplněn černou hlínou, s několika málo zbytky drobných mazlavých uhlíků a neposkytl žádných jiných nálezů. Celá pečlivě mazaná podlaha špinavě šedozelené barvy však byla prostoupena hustým zelenavým bronzovým kalem a náletem s žilkami bronzovými a s několika zbytky podobných drátků. Kol prstencovité obruby byla asi 1 m volná prostora, ohraničená opět vypálenou hlínovou stěnou. Jinak ani v objektu samotném, ani v jeho nejbližším okolí nebyly nalezeny žádné jiné stopy osídlení či nálezy. V. Hrubý však potvrdil, že vybrané kusy mazanícovitého materiálu se úplně shodují s jeho nálezy hradištních slovanských pecí ve Starém Městě. O záchranu hnojického nálezu se zasloužili místní občané Vl. Geca a Vl. Kolář.

V Náměšti na Hané byl odkryt v prosinci 1956 v č. 369 na „Válníku“ při úpravě vodovodu v zahradě v hloubce asi 1,2 m ve žluté cihlářské akonchylické hlíně společný hrob dvou dospělých osob a jednoho dítěte. Zajímavá byla poloha koster: první kostra byla podle udání nálezců vodorovná, druhá kostra vypadá tak, jakoby nebožtík seděl a mezi nimi byla kostra dítěte, jehož kosti byly úplně rozpadlé. Anthropologický materiál nemohl být vyšetřen. V hrobě byly dále nalezeny 2 nádoby, jež zachránil pro KVMO řed. Fr. Král. Byla to štíhlá, na kruhu robená světle popelavá nádobka (vys. 13,2 cm) s řadou nepravidelných horizontálních paralelních linií pod vyhrnutým okrajem s koncentrickým kruhem na dně s osovými příčkami (asi typu J. POULÍK, *Jižní Morava, země dávných Slovanů*, 1948—1950, obr. 100 b, 103 c, 134 a; V. HRUBÝ, *Staré Město*, 1955, tab. 36. 6). Daleko zajímavější je druhá, rovněž na kruhu robená amforkovitá nádoba, k jejíž výrobě bylo použito dosti hrubého materiálu (technologický rozbor nemohl být proveden), se světle oranžově-červeným, místy tmavším nátěrem; je 17,5 cm vysoká (ulomená však těsně pod ohnutým okrajem), zdobená; vedle zřetelných paralelních horizontálních výrobních kruhových rýh i slabě již jen zřetelnými hustými nepravidelnými jemnými svazy paralelních slabě vlnitých rýh. V nadbřišní partii pod hrdlem byla vsazena a přilípnuta do stěn 2 protilehlá „provazcovitá“ ucha, z nichž jedno dnes již chybí. Náměštský hrob pochází ze střední doby hradištní a zmíněná amforka patří v podstatě do skupiny keramiky t. zv. byzantského charakteru (HRUBÝ I. c. 145). Protože na místě jde pravděpodobně o větší kostrové slovanské řadové pohřebiště, bylo by jistě zajímavé lokalitu nejen stopovat, ale i podrobit výzkumu. Není totiž vyloučeno, že právě z tohoto pohřebiště pochází také zajímavá slovanská nádobka s rytým jednoduchým křížem přes ryté kolo a protilehlou osmicípou jednoduchou hvězdou, kterýžto nález bude publikován jinde.

V Mladci, na západním svahu Třešína, byla 15. XII. 1956 odhalena ve sprašové stěně ležící kostra, jistě již v sekundární poloze; při ní byl nalezen pouze malý železný nožík, ztrávený rzí.

Z Horní Čermné na Lanškrounsku zachránil R. Hošek fragment zrezivělé šípky, pravděpodobně jen středověkého původu.

B. Knoflíček poukázal, že u Bílska na Litovelsku, západně osady před O 402, jsou útvary analogické mohylám a střepy asi ze 14.—15. stol. (masivní okraje, 1 střep po správce).

K. Tichý z Lipníka získal při kopání kanalisace proti zámku v zahradě spoustu keramického materiálu a snad i lidské kosti. Okrajový střep silně profilované nádoby se zdá poukazovati na 14.—15. stol.

V Uničově při adaptacích v domě č. 22 na Hlavním náměstí zachránil J. K u p k a 7 pazourkových křesadel typu boucanière.

Celou řadu nálezových zpráv lze uvést z Olomouce. Tak v Mariánské ulici při bourání domů č. 4 a 6, vedle hlavní poštovní budovy, bylo nalezeno mnoho středověké (1 střepe je dokonce hradištního původu) a časně novověké keramiky a hojný osteologický materiál (hovězí dobytek, skot, kůň, jelen a p.) a zbytky ohořelé dřevěné konstrukce; vedle toho zachránil odtud Ing. Fr. C a l e t k a z vykopaného materiálu typicky jevišovický přeslen a okrajový střepe únětické vysoké hrubostěnné hrncovité nádoby. Přeslen navazuje na souvislost s kulturní vrstvou na staveništi dnešních klarisek (Zprávy KVMO č. 26 a č. 27) a únětický střepe na souvislost s únětickým sídlištěm v dnešní ulici Křížkovského pod stavbami Komenia. — V Polské ulici č. 22 na staveništi domu, byla v srpnu 1955 nalezena kostěná brusle. — V Kateřinské ulici před domem č. 10 bylo při kladení kabelu nalezeno v červnu 1956 několik středověkých střepů a zvířecí kosti. — Na Palackého třídě proti Pöttingeu se narazilo z jara 1956 při kopání kanalizačních příkopů na dvou místech na zbytky tereziánských hradeb (šířka 1,50) a později prý byly odhaleny i zbytky dvou zděných klenutých chodeb, při čemž byly vybrány ze zasypaného střepu a něco rozbitých zvířecích kostí. — Na dvoře sladovny na Nové Ulici č. 27, za železniční tratí byla nalezena při bagrování v hloubce 1,7 m nad šterkovou vrstvou porušená kostra s rozbitou lebku. — V Kozinově ulici na Bělidlech (proti čís. 18–20) byly nalezeny středověké střepy. — Podobně nové střepy byly vybírány též na staveništi nové hejčínské školy.

Ze staré školní kolekce v Řídči (okr. Šternberk) pochází zajímavý exemplář kostěného oboustranně zaseknutého kladívka (délka 16,8 cm, šířka 3,8 cm, o síle 2,1 cm), zhotoveného hrubě způsobem známých hradištních nebo středověkých koší (Sborník Velehradský 10. 1939, 33–34) z metakarpální koňské kosti.

Dr Josef S k u t i l

Historická oddělení

O přírůstcích v lednu až květnu 1956 bylo referováno ve Zprávách KVMO č. 57, s. 23–24 a v č. 60, s. 57–58.

Sbírka olomoucké ikonografie v oddělení *olomucian* byla doplněna významným originálem celkového pohledu na město z r. 1674, signovaným FA (získán od MěNV v Olomouci, před lety vyňat z galerie měst. hist. musea a umístěn na radnici) a kapesní litografií Kláštera Hradiska z pol. 19. století, která je součástí obsáhlého cyklu moravských a českých měst (SAr Olomouc); nedostupné listy byly získány ve fotografických snímcích: kresby Olomouce od s., jz., a sv. z 20. let 18. století z alba F. B. Wernera, nyní uloženého ve vratslavské městské knihovně (SPS Praha), a dosud neznámá rytina pohledu na Olomouc od jz. z doby kolem r. 1700 (NG Praha); serii 13 olomouckých pohlednic z let 1899–1906 věnoval spisov. O. F. B a b l e r. Portrétní sbírka byla doplněna rytinou podobizny Josefa sv. p. Petráše z r. 1777 z III. dílu F. M. Pelzla *Abbildungen*, Kittnerovou litografií kanovníka Antonína Arnošta hr. Schaafgotsche z r. 1846 (Knih. n. p., Praha I.), fotografickým snímkem litografie portrétu Antonína Bočka (SAr Brno), a zvětšenými kresebnými kopiemi dřevořezů z Paprockého Zrcadla: Bruna ze Šaumburka, Jana Železného, Jana Doubravia a Jana Grodeckého. Řada dalšího materiálu obrazového a písemného, majícího vztah k městu Olomouci, byla získána v kopiích: přísaha městské rady kolem r. 1430, zvětšenina miniatury z kodexu Václava z Jihlavy (Okr. a měst. arch. Olomouc, rkp. 1540), kopie rytin Václava z Olomouce Madona s papouškem a Křížová cesta (o objevu originálů viz Zprávy SLUKO č. 50, s. 4), kopie titul. listu časopisu *Monatliche Auszüge* z r. 1747 (UKO 20441), spisu Jana Dubravia *De piscinis libri V.* (UKO 35910, 35913), dvou stran olomouckého prvotisku *Planctus ruine ecclesie* UKO 40752), listu CCCLXXXI Paprockého Zrcadla (UKO 32078), Kosmovy kroniky, vyd. z r. 1607 se zmínkou o Olomouci k r. 1055 (UKO II 17683, s. 32 a 33), Leitmetzerovy kroniky se zprávou o pobytu Suvorova v Olomouci (OMAO 1536, s. 16–17), nekrologia se záznamem o zavraždění Václava III. (SAr Olomouc E I 40), záznamu Václava z Jihlavy o boji s husity o Litovel 1437 (OMAO 1540, f. 7v. – 8r.), záznamu v městské knize o mučení unčovických rebelů (OMAO 1259, f. 807 v. – 808r.), starší matriky olomoucké university

(SAr Brno, Cerr. II 6, f. 365), Zdikovy listiny z r. 1131 (SAr Olomouc A I a 1), zakládací listiny Grygova, vydané Václavem III. r. 1306 (OMAO 6), breve Pia V. z r. 1566, jímž se schvaluje zřízení semináře - poč. olomoucké university (SAr Kroměříž A I c 22), zakládací listiny kupeckého domu v Olomouci z r. 1261 (OMAO 1), falsa listiny Přemysla II. z r. 1269 (SAr Brno, Hradiště prem. I. 8), olomouckých privilegií Janova tržního z r. 1314 (OMAO 9 II), tržního Albrechtova z r. 1433 (OMAO 130), Zikmundova tržního 1421 (OMAO 101 II), Zikmundova mincovního z r. 1422 (OMAO 3881), rukopisu Arnošta Förchtogotta-Tovačovského (OVM Tovačov), olomouckého evangeliáře z poč. 12. stol. (SAr Olomouc CO 190, f. 12v. - 13r.) a olomouckého misálu Šaclína z Loštic z r. 1387 (SAr Olomouc, CO 397, f. 90 v. - 91 r.). Zvětšenina olomoucké kapitulní pečete (orig. v otiscích z let 1208—1213) byla v odlitku získána od Rud. Doležala, maketa průčelní části kostela sv. Mořice od MěNV v Olomouci. Ak. mal. R. Kutra zpracoval uhlem námět Poprava dvou Husových stoupenců v Olomouci r. 1415.

Do sbírky součástek stejnokrojů ve *vojenském oddělení* byl získán kabátec a čáka rak.-uh. dělostřeleckého nadporučíka (F. Filip), rak.-uh. pěchotní důstojnická čáka a polní stuha (V. Dušil), nárameníkové odznaky čs. důstojníků zdravotnictva, rak.-uh. výložky s distinkcemi praporčíka, nárameníkové odznaky rak.-uh. 7. a 11. praporu pol. myslivců a kloboukový odznak 11. prap. pol. myslivců (J. Marziarz). Ze sbírky vyznamenání a pam. odznaků uvádím pamětní odznak SOPV 1939—1945, pam. medaili na střeleckou slavnost při cis. jubileu ve Vídni 1898 (MěNV Olomouc) a pamětní medaile K. v. Hötendorfa (J. Louda). Ikonografická sbírka s voj. náměty byla rozmnožena rytinou C. G. H. Geisslera Panorama posledního výjevu bitvy národů u Lipska 1813, ocelorytinou E. Rouargueho Arciv. Karel v bitvě u Asprů 1809, litografií portrétu Jana Žižky z 19. stol., portrétem Albrechta z Valdštejna (ryl J. Schmidt), soubory 84 rytin armád evropských států v 18. a 19. stol. (ryli A. Lacauchie, Réville, Masson, Desoult), 18 rytin stejnokrojů rakouské armády v letech 1792—1793 (ryli Lacauchie, Masson, Réville) a dvěma alby kolorovaných perokreseb stejnokrojů rakouských pěších pluků z poč. 18. století od vídeňského kreslíře a kaligrafa H. Stark-Byrga (Kniha, n. p., Praha I.). Z novodobých komposic na themata z období husit. revoluce byl získán uhlový portrét Jana Tovačovského s Cimburka (R. Kutra) a lavírovaná perokresba Před bojem (B. Hanuš). Do sbírky plánů byly zařazeny litogr. otisky projektů znovuzřízení silniční hráze a průlomu hlavní ohrubou u Terežské brány z r. 1881, silničního průlomu u Dolní a Střední brány v Olomouci (AMAO) a novodobé kopie rytin švédského tábora u Horní Moštěnice r. 1643 (Theatri Europaei... V. Theil) a táborů císařských u Kojetína a Švédů u Tovačova r. 1643 (orig. v OMAO 157/I, 31). V rámci akcí u příležitosti 90. výročí bitvy u Tovačova byl získán snímek pův. fotografie pruské vozby na náměstí v Kojetině r. 1866 (B. Štégr) a vyhláška o množství denní dávky potravin na muže, kterou je obyvatelstvo povinno poskytnout pruskému vojsku (OVM Bruntál). Pro připravovanou hist. expozici byly získány dva odlitky kachlů s reliéfy husitských bojovníků (Nár. museum, srv. katalog výst. Husit. revol. hnutí, o. 23—24), třetinové modely husitských ručních palných zbraní (kuše, hákovnice, píšfala) s figurkami bojovníků (V. Vojáček), model houfnice z XV. stol. (podle kopie v tábořském museu) a maketa husitského vozového tábora (M. Kačírek), zvětšené kopie miniatur Boj křižáků s husity a Vozová hradba podle Vídeňského rukopisu a kopie Alšovy kresby Diviš Bořek z Miletínka.

Pro zemědělské oddělení byla pořízena kopie listu Rudolfa II. poddaným olomoucké kapituly ve Vel. Týnci, Čelechovicích a Dluhonicích z r. 1599, kterým jsou vyzýváni k poslušnosti pod ztrátou hrdla (orig. SAr Olomouc B II a 40).

Oddělení řemesel a průmyslu získalo kopii dvou stran basilejského vydání Georgii Agricolae De re metallica libri XII. (UKO III 13779, s. 72—73) a dvou kreseb důlních prací u Rudy (o. Rýmařov) z r. 1659 (orig. OVM Bruntál), jejichž publikování se připravuje.

Pro *oddělení uměleckého průmyslu* byl získán (od fin. ref. MěNV v Olomouci) soubor 50 kusů hodin, mezi výrobci jsou zastoupeny dílny domácí i cizí: F. X. Bayer, J. Novák, Olomouc, J. Rada, Prostějov, C. Balcárek, Mohelnice, Jiří Vydral, Vyškov, F. X. Wachter, Brno, F. Schmidt, Praha, A. Kötel, O. Hälder, K. Wurm, Vídeň, J. Tazel, Dvorce, S. Geist, Hradec, M. Vogt a G. B. B. Štégr daroval siluetovou podobiznu hradištského vrchního Ant. Haschkeho (1789—1833) z r. 1807.

Do *lapidaria* byl nově zařazen fragment kamenného znaku, nalezený při výkopu navážky v přízemním sále východního křídla musejní budovy na náměstí Republiky 6. Ze znaku jsou zachovány horní části helmů s korunami a klenoty: na pravém obrněná ruka, na levém tři péra. O květinových nálezech v Mariánské ulici v Olomouci, z nichž nejzajímavější jsou zbytky náhrobního kamene Jana Weigla, viz předběžnou zprávu ve Zprávách KVMO č. 63, s. 92—94. Od Posádkové správy v Olomouci byly převzaty zbytky mramorové desky z krypty kostela P. Marie Sněžné, která označovala zazděný výklenek s pozůstatky zemřelých, jež byly rozmetány při odebírání kovových rakví pro válečné účely 7. září 1810. Nově byly tyto pozůstatky uloženy po opravách kostela v l. 1916—1917. Deska z bílého mramoru oválného tvaru (neúplná) byla vyrobena pravděpodobně ze staré náhrobní desky (na rubu zbytky nápisu von SZLATINYI und HOLASEK) a nese nápis: RESURRECTURIS! OSSA EPISCOPI GUILIELMI PRUSINOVSKÝ ET MEMBRORUM COLLEGII S. J. OLOMUCENSIS, NEC NON BENEFactorum Hujus Templi Locu[LO] HUICCE INFERRI [CURAVIT] ADAMUS BRANDNER, [NOBILIS] DE WOLFSZAHN H. T. MILITUM PRAEFECTUS CRA-COVIAE ANNO BELLI MUNDANI 1918. R. I. P. Konečně byl do *lapidaria* dopraven poškozený kříž z Nových Sadů, vybudovaný r. 1865 a po prvé poškozený r. 1919.

Do *sbírky map* byla získána Plodkova mapa olomouckého arcibiskupství z r. 1897 (Sar Janovice), T. C. Lottera Atlas minor, Samuela Dvořáka mapa Moravy z r. 1677 — příloha T. Pešiny Mars Moravicus (MNV Chrudim) a snímek mapy Moravy G. M. Fischera (orig. UK Brno 70734), v Roubíkově soupisu (II, 1437) uvedený chybně k r. 1692.

Numismatické oddělení získalo vedle početné akvizice, o níž byla zmínka v č. 60 Zpráv KVMO: dolarovou minci USA z r. 1878 (MěNV Olomouc), jednocentovou minci argentinskou z r. 1889 (F. Richter), pamětní medaile Pelikánovu k 700. výročí posvěcení chrámu sv. Václava z r. 1931 a Hladíkovu k posvěcení chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci r. 1932 (V. Dušil), medaili II. průmyslové a živnostenské výstavy v Olomouci z r. 1902 a Výstavy nejnovějších vynálezů v Olomouci z r. 1907.

Základ *historicko-archeologického oddělení* byl utvořen keramickým materiálem různého datování z výkopu staveniště domů kons. č. 60 a 61 v Mariánské ulici v Olomouci (viz Zprávy KVMO č. 63, s. 92). Dodatkem nutno uvéstí nález středověké hračky. Z amatérského výzkumu (žáci střední školy v Dolanech Pavel Ondrášek a Milan Pindriš), prováděného ve zříceninách dolanského kláštera kartuziánů, byl získán, bohužel bez bližších stratigrafických údajů, četný materiál z doby husitského opevnění kláštera po r. 1425. V severním křídle hlavní budovy krajského musea na nám. Republiky 6 byl při adaptacích vyjmut základní kámen barokní přestavby budovy, obsahující plechové pouzdro s písemnými záznamy, mincemi a četnými soudobými devocionáliemi. Podrobné referáty o obou posledních nálezech budou publikovány později.

Václav Burian

Činnost vlastivědných kroužků okresních muzeí Olomouckého kraje

Bruntál

Při okresním vlastivědném museu v Bruntále pracovaly 2 kroužky, a to historický a přírodovědný.

Kroužek historický uspořádal 25 přednášek, vesměs na námět „Historie našeho okresu“ a 10 přednášek „Dolování na Bruntálsku“. Dále byla uspořádána 1 vycházka (účast 10 osob) na hradisko Freudenstein u Karlovic, kde byl proveden výkop. Nalezené kosti, zuhelnatělé dřevo, hřebíky a podkovy byly vystaveny pro veřejnost ve výloze.

Přírodovědecký kroužek uspořádal 5 přednášek na thema „Přírodní krásy Bruntálska“ a podnikl 2 vycházky. — Kromě toho byla uspořádána přednáška o turistice.

Josef Kovář,
správce musea

Čelčice

Při museu v Čelčicích existují 2 vlastivědné kroužky, a to 1 kroužek dospělých a 1 žákovský. V r. 1956 byly absolvovány 3 schůze a 1 exkurse (prostějovské museum). Kromě toho měl

dohled v terénu na místě, kde v r. 1920 byla nalezena velká popelnice a kde v současné době se staví kravín. Kroužek organizoval též hromadnou školní návštěvu sbírek a jeho členové podávali výklad.

Jar. D o s t á l,
správce musea

Kojetín

Při vlastivědném museu v Kojetíně jsou 2 kroužky, a to vlastivědný (všeobecně), čítající 16 členů a pak kroužek archeologický, který má 5 členů.

Ve vlastivědném kroužku byly absolvovány 4 přednášky a 1 exkurse (předn.: „O starém Kojetíně“, „Nové povídání o starém Kojetíně“; přednáška na exkursi: na starý židovský hřbitov). Průměrná účast přes 50 osob.

Archeologický kroužek provedl 3 výzkumy: v Lobodicích (lužická kultura), v Polkovicích (chaty) a v Kojetíně na „Babinách“ (čtyři kulturní vrstvy nad sebou). Kroužková činnost se osvědčuje dobře. Členové kroužku se nevyhýbají činnosti také na jiném poli, třeba v národopise.

Návrhy? Nemáme připomínek; máme málo peněz, a k těm nám stejně nikdo nepomůže.

M. N a v r á t i l a Boh. Š t é g r.,
vedoucí

Litovel

Také při okresním vlastivědném museu v Litovli jsou 2 kroužky: vlastivědný a přírodovědecký. Mimo to dalo museum podnět k založení vlastivědných kroužků mládeže při jednátileté střední škole v Litovli a při osmiletých středních školách v Konici, Brodku a Senici na Hané.

Vlastivědný kroužek uspořádal 2 přednášky o dějinách města Litovle a 2 vlastivědné vycházky (památky města Litovle). Obou přednášek se zúčastnilo celkem 582 osob (362, 220) a na vycházkách celkem 121 osob (23, 98). Vlastivědný kroužek se chystá sepsat a oфотографovat všechny památky v okrese. Přírodovědecký kroužek sbírá materiál pro musejní sbírky botanické a mineralogické. Činnost kroužků se plně osvědčuje a svou spoluprací přispívá k rozvoji musea.

Karel S e d l á k,
správce musea

Loštice

Při Havelkově museu v Lošticích, které je pobočkou okresního vlastivědného musea v Zábřehu byl dne 19. února 1956 ustaven vlastivědný kroužek za účasti 12 členů. K 31. prosinci 1956 vzrostl počet členů kroužku na 28 osob. Kromě 5 plenárních schůzí a 2 schůzí pracovních (před Havelkovou oslavou) vykazuje kroužek tuto činnost: bylo předneseno celkem 14 přednášek, jichž se pouze v Lošticích zúčastnilo 781 osob, (nehledě k přednáškám, které byly proneseny v jiných místech); dále uspořádal kroužek 4 polo denní a 4 celodenní vycházky vlastivědné, jichž se zúčastnilo celkem 413 osob. Kromě toho vypomáhali jednotliví členové zejména při archeologických průzkumech — celkem 47 členů se podílelo na průzkumech, jež vedli dr. J. S k u t i l, arch. Jar. N e v r l ý, H. L a n d s f e l d, J. S m é k a l a A. L a n g.

Ve členech vlastivědného kroužku získal správce musea obětavé a pilné spolupracovníky při všech akcích, pořádaných museem nebo i cizími výzkumníky, pracujícími v Lošticích a nejbližším okolí. Velmi vydatná byla jejich spolupráce také při popularisování musejních snah a zvláště početně navštěvované vycházky budily značnou pozornost zdejšího občanstva a získaly nám sympatie vedoucích činitelů MNV. V poslední době navázal kroužek úzké styky s vlastivědnými pracovníky v Moravičanech, kteří — po předchozím členství v loštickém kroužku — se sdružili ve vlastní kolektiv při Osvětové besedě v Moravičanech. Spolupráce byla zahájena 2 přednáškami A. Langa v Moravičanech; do pořadu přednášek v Lošticích budou v r. 1957 zařazeny též přednášky pracovníků z Moravičan. Uvažuje se též o společných vlastivědných vycházkách. Pro Moravičany jsme navrhli zřízení vlastivědné jizby se stálou

výstavou místních památek, pro niž bude — podle předběžných informací — uvolněna místnost na faře. Myšlenka zřízení vlastivědné jizby našla v Moravičanech značný a příznivý ohlas. P. Jos. Novák získá tím v Moravičanech jistě řadu spolupracovníků a žactvo tamější školy dobrý zdroj poučení.

Na případnou reorganizaci nebo případné změny činnosti kroužku zatím nepomýšlíme, až jaké výsledky přinese r. 1957, který bude, vzhledem k pracím na novém našem museu a jeho instalaci, zkušebním kamenem členstva.

A. Lang,
správce musea

Mohelnice

V r. 1948 byl založen „Spolek přátel musea v Mohelnici“, který při založení měl původně 35 členů. Předsedou byl dr. Jar. Škrobál. Po 2 letech se spolek přičlenil k místní osvětové besedě pod názvem Musejní vlastivědný kroužek. Do r. 1952 byl jeho vedoucím Frant. Hekele, v letech 1952—1954 dr. Erich Kaplan a konečně od r. 1954 je vedoucím kroužku Frant. Bláha. S tím, jak se rozvíjela činnost musea, rostla i činnost kroužku. Dnes má kroužek tyto odbory: musejní a vlastivědný (18 členů), archeologický (7 členů), národopisný a výtvarný (8 členů), fotoodbor (8 členů).

Musejní a vlastivědný odbor kroužku uspořádal v r. 1956 celkem 10 přednášek, (přednášeli: Dr. P. Dostál, L. Galasová, Fr. Hekele, dr. L. Hosák, J. Ondráček a R. Tichý); přednášky se týkaly většinou dějin Mohelnicka a města samého. Odbor vydal v r. 1956 3 katalogy výstav (Kašpar, Šilberský, Homola).

Archeologický odbor kroužku zaměřil svou práci především na průzkum terénu na Mohelnicku, v kteréžto práci členové odboru jsou činní již od r. 1950 a za uplynulá léta objevili mnoho cenných památek a dokladů. Jejich nálezy jsou vesměs cenné doklady, dokazující, že oblast Mohelnicka byla osídlena již více než před 4.000 lety. Jenom v r. 1956 odpracovali členové při výzkumných terenních pracích přes 1.000 hodin, při nichž spolupracují na všech výzkumech, které tu provádí Archeologický ústav Čs. akademie věd v Brně.

Národopisný a výtvarný odbor se podílel na instalacích všech dosud pořádaných výstav. Kromě této spolupráce je prováděn soupis lidových staveb a maleb na skle. Výtvarník připravuje řadu motivů ze staré Mohelnice.

Fotoodbor je zaměřen na fotodokumentaci jednak v museu, dále ve městě a též v přírodě.

Frant. Hekele,
správce musea

Přerov

V r. 1956 se z celkového počtu 20 členů musejní rady — díky iniciativě některých jedinců — uskutečnila hromadná návštěva všech členů v Předmostí, s přednáškou o vykopávkách. Dále byl proveden soupis padlých za t. zv. „Přerovské revoluce“ (1. III. 1945), pořizena mapa zámku přerovského okresu a průběžná registrace svazků musejní knihovny (vč. stěhování prozatímně uložených knih). Velmi účinná byla též pomoc při přípravě archivní výstavy z dokumentů města Přerova a při stěhování zařízení v expozičních místnostech našeho musea.

Musejní pionýrský kroužek žáků II. osmileté školy v Přerově (vedoucí s. Dostál) byl zaměřen na vlastivědnou činnost v nejširším měřítku, ale ani jeho členové nezůstali stranou při některých manuálních pracích pro museum (přenášení knih a j.).

Prom. hist. Gustav Vožda,
správce OVM v Přerově

Rýmařov

Při Okresním vlastivědném museu v Rýmařově byly 2 musejní kroužky mladých (žáci ze 6. tříd jedenáctiletky a osmiletky v Rýmařově). Celkem se obou kroužků zúčastňovalo 15 žáků.

Během r. 1956 byly uspořádány 3 exkurse, a to do státního archivu v Janovicích (výklad o historii zámku a ukázky archívalií, účast 13 žáků), na hrad Sovinec (historie, účast 6 žáků)

a k rudným vrtům do Horního Města (4 žáci). Kromě toho byly probírány v kroužcích nejstarší dějiny země jako počátek cyklu o dějinách našeho okresu, byl prováděn sběr musejního materiálu a také jeho ošetření. — Pro nadcházející období zůstává otevřenou otázkou dalšího vedení kroužků.

Musejní kroužek dospělých se dosud nepodařilo ustavit. Zájemci o spolupráci, kteří byli získáni, nejsou dosud — i z technických důvodů — sjednoceni v kroužku, a tak ani spolupráce jejich s museem nenabyla dosud konkrétnějších forem. Věříme, že se přes řadu obtíží přece jen podaří na Rýmařovsku vytvořit celek obětavých vlasteneckých pracovníků.

Zd. H e n y c h,
správce musea

Šternberk

Při Okresním vlastivědném museu ve Šternberku pracuje již od založení musea vlastivědný kroužek, který byl založen 9. února 1955 a má dnes 25 členů (z toho 8 z venkovských obcí). V r. 1956 přibyl další kroužek, a to vlastivědný kroužek mládeže.

Schůze kroužku byly konány pravidelně jednou za měsíc, vždy s přednáškou na některé vlastivědné thema. Kromě přednášky byly vždy na pořadu záležitosti našeho musea, které přednesl jeho správce; aktivita členů kroužku se projevila při mnoha akcích (zákroky a intervence u příslušných orgánů lidové správy, zejména na ochranu starých památek a za zlepšení vzhledu města a j.). Svou prací pomáhají členové kroužku vydatně museu, ať je to při průzkumu okresu nebo při sběru musejního materiálu; někteří — především jmenujeme s. Z i t u ze šternberské osmileté školy — spolupracovali zvláště obětavě při instalacích časových výstav (Šternbersko cestou socialismu, Z minulosti našeho města, Jak člověk měřil čas) i aktuálních výloh, které instalujeme skoro každý měsíc na nejživější ulici našeho města.

Úzkým profilem naší práce je, že zatím nemáme dosud odborníků v přírodovědě.

J. V a l í č e k,
správce musea

Šumperk

Celkem existují při Okresním vlastivědném museu v Šumperku 4 kroužky, a to: přírodovědný, umělecko-historický, numismatický a žákovský kroužek vlastivědný.

Přírodovědný kroužek uspořádal 8 exkursí s průměrnou účastí 5 členů. Byly to převážně sběrné cesty, především do oblasti Hrubého Jeseníku.

Umělecko-historický kroužek absolvoval 3 exkurse (zámek Branná, Třemešek a do starých šumperských domů). Průměrná účast 10 osob.

Numismatický kroužek uspořádal 1 exkursi (Stráž u Bludova), již se účastnili 4 členové. Účelem exkurse bylo prozkoumat neolitické naleziště.

Vlastivědný kroužek mladých (žákovský) uspořádal 4 exkurse (louky jižně Šumperka, do Stráně a do parku ve Vel. Losinách). Průměrná účast byla 9 členů. V r. 1956 proslovili členové kroužků celkem 26 přednášek, z nichž největší počet byl historických (z dějin Šumperka a okolí).

Vzhledem k práci musejní se osvědčila spolupráce členů kroužků hlavně při sběru materiálu a v osvětové práci, daleko méně již při práci inventarisační nebo instalační. Pro příští rok — jak se to jeví ze zkušeností — bude vhodnější zařadit přednášky členů kroužků do společné přednáškové činnosti, organizované Domem osvěty nebo Společností pro šíření politických a vědeckých poznatků, poněvadž samostatné přednášky, pořádané přímo musem se příliš neosvědčily.

V. F u h r m a n,
Šumperk

Uničov

Vlastivědný kroužek ZK ROH n. p. Uničovských strojiren má celkem 36 členů; jsou mezi nimi též pracovníci jiných závodů, učitelé a j. Pravidelných schůzí bylo 16, za průměrné účasti 15 členů.

Bylo uspořádáno 10 přednášek z oboru vlastivědy (1 byla spojena s prohlídkou historických památek města) a 8 exkursí. Kroužek spolupracuje též s kroužky při Krajském vlastivědném museu v Olomouci (někteří naši členové se zúčastnili celkem 4 exkursí, pořádaných tamním Vlastivědným biologickým kroužkem). Dále se náš kroužek účastnil uspořádání 2 výstavek (v rámci mezinárodního týdne museí — v městské radnici a zemědělské výstavy v Uničově, při níž instaloval houbařskou expozici; za tuto byl vyznamenán diplomem osvětové besedy v Uničově a to jak kroužek sám, tak i člen kroužku, Jaroslav K u p k a, který se o ni zasloužil největší měrou).

Brigádnické práce kroužku se týkaly hlavně úpravy budovy musea v Uničově, převozu jeho exponátů ze Šternberka, čištění a konservace musejního materiálu a j. Význačné historické památky ve městě byly označeny trvanlivými tabulemi s popisem. Pro historické a výtvarné oddělení musea byla získána část radnice. Kroužek má k dispozici odbornou knihovničku o 224 svazcích.

V š e t i č k a,
správce musea

Zábřeh

Při Okresním vlastivědném museu v Zábřehu je 1 vlastivědný kroužek dospělých a 1 vlastivědný kroužek žákovský.

Vlastivědný kroužek dospělých absolvoval celkem 5 schůzí, na nichž bylo předneseno 5 přednášek, a to z oboru historie a archeologie. Průměrná účast na těchto schůzích byla 20 osob. Činnost vlastivědného kroužku znamená značný přínos pro museum, zejména v oboru sbírkovém (sběr a získávání materiálů). Žákovský kroužek by potřeboval vedoucího z řad učitelstva.

St. N o v o t n ý,
správce musea

Jak je patrné i z tohoto stručného přehledu o činnosti většiny museí našeho kraje, byla jejich činnost značná a jistě velice prospěšná nejen museím, ale i široké osvětové práci. Zaslouhuje proto činnost kroužků všeobecné podpory, jak se strany široké veřejnosti, tak i orgánů lidové správy, a různých institucí a podniků.

Středočeské prvky v hornobenešovském devonu

V bohatém zkamenělinovém materiálu, nasbíraném v uplynulém roce u Horního Benešova komplexní spoluprací Národního musea v Praze a Krajského vlastivědného musea v Olomouci, podařilo se nově určit některé zajímavé formy, popsané původně ze středočeského středního devonu. Nejzajímavějším z nich je poměrně velmi hojný výskyt druhu *Prodauidsonia tenuissima* (BARRANDE), popsaného původně ze středočeských vápenců chotečských (gy₂), který v Horním Benešově tvořil místy početně velmi bohaté monotonní konsociace, nebo byl ojediněle vtroušen mezi formy ostatní. Jeho výskyt potvrzuje již dříve vyslovený názor, že souvrství tmavých fossiliferních břidlic z Horního Benešova je zhruba stratigrafickým ekvivalentem vápenců hlubočepských (gy) v Barrandienu, a odpovídá tedy spodnějším polohám středního devonu (eifelu).

S hlediska biostratonomického je třeba poznamenat, že misky druhu *Prodauidsonia tenuissima* (BARRANDE) vyskytují se v hornobenešovském devonu vždy odděleně, obvykle v překocené poloze, s velmi příznivě zachovanými podrobnostmi morfologického utváření vnitřní strany misek. Naproti tomu většina ostatních zde zastoupených ramenonožcových forem jeví obvyklé zachování schránek s oběma miskami těsně sevřenými, v původní poloze.

Ferd. P r a n t l

Profesor Dr Rudolf Richter zemřel

Bibliografický rejstřík deseti ročníků Vlastivědného věstníku moravského (1946-1955)

Vlastivědný věstník, orgán Musejního spolku v Brně a ústřední list moravské vlastivědy, vydav deset obsáhlých ročníků svého časopisu, pokládal správně za potřebné, uspořádat k těmto svým 10 svazkům, naplněným více než na 2.000 stranách bohatým materiálem k poznání Moravy, země a jejího lidu, rejstřík pro snazší orientaci čtenářů a vlastivědných badatelů. Tento rejstřík o 48 stranách, který sestavil Dr Augustin Vaňk, vyšel nyní jako samostatné číslo k jedenácti ročníkům a registruje 635 prací, sepsaných jednak podle autorů a roztríděných dále podle vědních oborů a látky do 20 skupin. Kéž by i další decenium Věstníku mohlo přinést tak bohatý látkový přehled jako tento rejstřík Vaňkův!

JSK